

بررسی موانع اقدام پژوهی از دیدگاه معلمان پژوهنده دوره ابتدایی شهرستان مرودشت

احسان کشت‌ورز کندازی^{۱*}، محمدجعفر شکوهی^۲

Study and Investigation of Barriers to Action Research from the Perspective of Teachers in the Elementary School of Marvdasht City

Ehsan Keshtvarz Kondazi^{1*}, Mohammadjafar Shokouhi²

Abstract

Action research is aimed at developing new skills or approaches to problem-solving in educational and work environments. Action research is a function of the position and begins by identifying a problem in a certain domain, and continues to work to solve that problem. In fact, it is a suitable method for identifying and solving school problems. In recent years, teachers have come to know more about this method. The purpose of this study was to investigate barriers to action research from the viewpoint of male and female elementary school teachers in Marvdasht city. The present research is descriptive and correlational. The research community consists of all male and female teachers in the Marvdasht district. Cluster sampling was done. 132 male teachers and 50 female teachers were selected as the research sample. A questionnaire was used to collect information. Descriptive and inferential statistics were used to analyze the data. The results of the research show that there is a meaningful relation between methodological barriers, individual characteristics, organizational barriers, legal and administrative obstacles and teachers' action research.

Keywords: Research, Action Research, Teachers, Organizational Barriers, Legal Barriers

چکیده

اقدام پژوهی به منظور گسترش مهارت‌ها و به عنوان رویکردی جدید جهت حل مسئله در محیط‌های آموزشی و شغلی صورت می‌گیرد. این شیوه، تابع موقعیت است و با تشخیص مسئله در یک حوزه معین، آغاز و با تلاش برای حل آن مسئله ادامه پیدا می‌کند. در واقع، روشی مناسب برای شناسایی و حل مشکلات مدارس به شمار می‌رود. در سال‌های اخیر، معلمان با شناخت این روش، استقبال بیشتری از آن به عمل آورده‌اند. هدف این پژوهش، بررسی موانع اقدام پژوهی از دیدگاه معلمان مرد و زن مقطع ابتدایی شهرستان مرودشت می‌باشد. پژوهش حاضر از نوع پژوهش‌های توصیفی و همبستگی می‌باشد. جامعه آماری تحقیق شامل کلیه معلمان مرد و زن مقطع ابتدایی شهرستان مرودشت می‌باشد. نمونه‌گیری به روش خوشه‌ای انجام شده است. تعداد ۱۳۲ معلم مرد و ۵۰ معلم زن به عنوان نمونه تحقیق انتخاب شدند. از ابزار پرسشنامه برای گردآوری داده‌ها و از روش آمار توصیفی و استنباطی برای تجزیه و تحلیل داده‌ها استفاده شده است. نتایج تحقیق نشان می‌دهد که بین موانع روش‌شناسی، ویژگی‌های فردی، موانع سازمانی، موانع قانونی و اجرایی و اقدام پژوهی معلمان رابطه معنا دار وجود دارد.

واژه‌های کلیدی: پژوهش، اقدام پژوهی، معلمان، موانع سازمانی، موانع قانونی

1. Instructor, M. A in Educational Psychology, Islamic Azad University, Marvdasht Branch, Marvdasht, Iran
2. Ph.D Student of Educational Administration, Islamic Azad University, Marvdasht Branch, Marvdasht, Iran

۱. آموزگار و کارشناس ارشد روان‌شناسی تربیتی، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد مرودشت، مرودشت، ایران.
۲. دانشجوی دکتری مدیریت آموزشی، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد مرودشت، مرودشت، ایران.

Email: keshtvarzehsan@gmail.com

* نویسنده مسئول:

مقدمه

معلمان در میان دست اندرکاران نظام آموزشی، به عنوان کارگزاران اصلی صحنه تعلیم و تربیت و در زمره مروجان علم و پرورندگان روح علمی به حساب می‌آیند (امام‌جمعه، ۱۳۸۱). این قشر از جامعه فرهنگی به ضرورت و بر اساس نیازهای حرفه‌ای خود، باید با بینش علمی آشنا باشند و کم و بیش از نتایج آن بهره‌مند شوند. یکی از شروط لازم برای تحقق هدف‌های نظام تعلیم و تربیت، دخالت دادن معلمان در شناخت مشکلات فرآیند یاددهی-یادگیری است و این ضرورت و نیاز در صورتی واقعیت می‌یابد که آن‌ها در شناخت مشکلات و ارائه طریق، فعال شوند و در جهت رفع موانع به طور آگاهانه قدم بردارند (موسوی‌زاده، ۱۳۸۸).

این تصور و خیال که معلم، کارش آموزش است و نیازی به بینش علمی و حل مسئله ندارد، خیالی است بس واهی و غیرعلمی. چنانچه معلمی با مسائل و امور مربوط به حرفه و حق زندگی شخصی خود، برخوردی اصولی و علمی داشته باشد و پژوهش را برای حل مشکلات کلاس درس خود مؤثر و کارساز بداند، دارای بینش علمی و علاقه‌مند به ارتقای دانش کلاس درس خود است. معلمی که دارای بینش علمی است، وضع موجود را طبیعی تلقی نمی‌کند، کنجکاو است، پیوسته تجربه می‌کند و از وارد عمل شدن و اشتباه کردن نمی‌هراسد. دارندگان و پرورندگان بینش علمی، نسبت به مشکلات آموزشی و پرورشی حساس هستند، آن‌ها را شناسایی کرده و علت‌ها را بررسی می‌نمایند و راه‌حل‌های ممکن را ارائه می‌دهند؛ با معیارهای ویژه، راه‌حل‌ها را می‌سنجند و راه‌حل مناسب را انتخاب کرده و بعد از اجرای برنامه، فرایند امور را ارزیابی می‌کنند. در نتیجه، موجب ارتقای بینش علمی خود و دانش‌آموزان می‌گردند (صفوی، ۱۳۸۰).

اهمیت و ضرورت انجام پژوهش از آنجا ناشی می‌شود که با بررسی‌های به عمل آمده مشخص گردید که تاکنون پیرامون موانع اقدام پژوهی در آموزش و پرورش، تحقیقات اندکی انجام شده و به نوعی با کمبود مبانی نظری و خلاء پژوهشی مواجه هستیم. از سوی دیگر، نتایج یافته‌های این پژوهش می‌تواند مورد استفاده پژوهشگران و علاقه‌مندان به موضوع باشد. بر اساس پژوهش جعفری و ماندگار (۱۳۸۹) یکی از شروط لازم برای تحقق هدف‌های تعلیم و تربیت، دخالت دادن معلمان در شناخت مشکلات فرآیند یاددهی-یادگیری است و این در صورتی تحقق می‌یابد که خود آن‌ها در شناخت مشکلات، فعال شوند و در جهت رفع موانع، به‌طور آگاهانه گام بردارند. اقدام پژوهی، رویکردی است که معلمان را به این صلاحیت حرفه‌ای می‌رساند. در اقدام پژوهی، معمولاً خود معلم، پژوهشگر است (بازرگان، ۱۳۸۲)؛ مشکلات فرآیند تدریس را به طور گام به گام در طول یک مدت معین و با استفاده از ساز و کارهای گوناگون پژوهشی، مورد کند و کاو قرار می‌دهد. این امر کمک می‌کند تا معلمان، نقش مؤثری در شناخت مسائل آموزشی به ویژه فرآیند یاددهی-یادگیری داشته باشند. علاوه بر آن، انجام اقدام پژوهی به وسیله معلمان باعث می‌شود که نتایج پژوهش، کاربرد

ملموس تری داشته باشد؛ لذا، جایگاه اقدام پژوهی در آموزش و پرورش به منظور افزایش مهارت و صلاحیت پژوهندگی معلمان به عنوان یک نیاز و ضرورت، احساس می‌شود.

میرشغیعی لنگری (۱۳۸۹) به بررسی چالش‌های روش اقدام پژوهی در آموزش و پرورش پرداخته است. یافته‌های این پژوهش نشان داد که عدم آموزش و عدم آشنایی معلمان در زمینه روش شناختی به عنوان مهم‌ترین موانع، محسوب می‌شوند. کاندیف^۱ (۲۰۰۹) به بررسی فواید روش اقدام پژوهی در ساختار و نظام تربیت کشور انگلستان پرداخته است. در این پژوهش، محقق اعتقاد دارد که به کارگیری روش اقدام پژوهی می‌تواند دانش‌آموزان را با موضوعات کاربردی‌تر آشنا ساخته و علاقه‌مندی و انگیزش آن‌ها را تقویت نماید.

ادوارد (۲۰۰۹) به بررسی میزان آشنایی معلمان شهر سیدنی با اقدام پژوهی و کاربرد آن در تحقیقات آموزشی آن‌ها پرداخته است. تعداد ۲۸۸ دبیر به عنوان نمونه تحقیق مشارکت داشته‌اند. از روش‌های آمار توصیفی و استنباطی برای گردآوری اطلاعات استفاده شده است. نتایج تحقیق نشان داد که کاربرد روش اقدام پژوهی در تحقیقات معلمان تا حد زیادی برای آن‌ها آشنا و شناخته شده نبوده است.

دانسی^۲ و همکاران (۲۰۰۴) در پژوهشی به بررسی مزایا و محاسن روش اقدام پژوهی در تربیت دانش‌آموزان آمریکایی آفریقایی تبار پرداخته‌اند. آن‌ها در این پژوهش، اعتقاد دارند که روش‌های اقدام پژوهی مبتنی بر جامعه، در میان اقشار آمریکایی آفریقایی تبار توانسته است نیازهای آموزشی آن‌ها را دقیقاً تعیین نموده و سبب گردد تا برنامه‌های اجرایی در راستای رفع نیازهای آموزشی باشد. در این پژوهش، نگارنده اعتقاد دارد که هدف از اقدام پژوهی در آموزش و پرورش، پرداختن به موضوعاتی است که در زندگی روزانه دانش‌آموزان تأثیرگذار باشد و از طریق پژوهش، روش‌های مناسب حل مسائل را به آن‌ها بیاموزد؛ به عبارت دیگر، هدف از اقدام پژوهی این است که به معلم بیاموزد تا به عنوان یک مشارکت کننده در فرایند آموزش، بهبود روش‌های تربیتی، آموزش مهارت‌های مورد نیاز و کاربردی برای دانش‌آموزان، به منظور تغییر و تحول در شرایط یادگیرنده اقدام نماید (به نقل از علوی، ۱۳۸۸). بنابر آنچه گفته شد، فرضیه‌های پژوهش حاضر به شرح است:

۱. بین موانع سازمانی و اقدام پژوهی معلمان، رابطه معنادار وجود دارد.
۲. بین موانع شخصی و ویژگی‌های فردی و اقدام پژوهی معلمان، رابطه معنادار وجود دارد.
۳. بین موانع اجرایی و اقدام پژوهی معلمان، رابطه معنادار وجود دارد.
۴. بین موانع قانونی و اقدام پژوهی معلمان، رابطه معنادار وجود دارد.
۵. بین موانع روش‌شناختی و اقدام پژوهی معلمان، رابطه معنادار وجود دارد.

روش‌شناسی

تحقیق حاضر از نوع تحقیقات توصیفی و پیمایش (زمینه‌یابی^۱) است. همچنین این پژوهش را می‌توان از نوع تحقیقات کاربردی به شمار آورد. در تحقیق کاربردی، مواد و جنبه‌های عملی و کاربردی در مسائل واقعی و استفاده عینی از نتایج پژوهش، کاملاً مورد توجه قرار می‌گیرد (دلاور، ۱۳۷۵). هدف محقق از تحقیق کاربردی، دستیابی به اصول و قواعدی است که در موقعیت‌های واقعی و عملی به کار بسته می‌شوند و به بهبود محصول و کارایی روش‌های اجرایی کمک می‌کند (قاسمی‌پویا، ۱۳۸۹).

جامعه آماری در این پژوهش، عبارت از کلیه معلمان مرد و زن شاغل به تدریس در مقطع ابتدایی شهرستان مرودشت در سال تحصیلی ۱۳۹۷-۱۳۹۸ می‌باشد. تعداد این معلمان، طبق آمار ارائه شده توسط اداره آموزش و پرورش شهرستان مرودشت در سال تحصیلی ۹۸-۱۳۹۷ برابر با ۵۷۷ معلم بوده که از این میان ۳۴۶ معلم، مرد و ۲۳۱ نفر معلم، زن می‌باشند. نمونه‌گیری به روش خوشه‌ای انجام شده است، یعنی، ابتدا از میان نواحی آموزش و پرورش شهرستان مرودشت، ۳ ناحیه انتخاب گردید؛ سپس از میان مدارس ابتدایی این نواحی، هریک به تعداد ۳ مدرسه ابتدایی (دو مدرسه پسرانه و یک مدرسه دخترانه) به طور تصادفی انتخاب گردید و سپس در مرحله بعد از میان مدارس منتخب، تعداد مناسب معلمان انتخاب شد. برای سنجش حجم نمونه‌ها در این پژوهش، با توجه به مشخص بودن تعداد معلمان مرد و زن شهرستان مرودشت در مقطع ابتدایی؛ از طریق فرمول کوکران به سنجش تعداد نمونه‌های لازم پرداخته شد که فرمول و نحوه سنجش آن عبارتست از:

$$n = \frac{Nt^2 pq}{Nd^2 + t^2 pq}$$

در این فرمول:

N	حجم جامعه آماری = ۵۷۷ نفر تعداد دقیق معلمان پژوهنده مرد و زن
T=Z	اندازه متغیر در توزیع طبیعی که برابر با ۱/۹۶ است
p	درصد توزیع صفت در جامعه که برابر با ۰/۵ در نظر گرفته می‌شود
q	درصد افرادی که فاقد آن صفت در جامعه هستند که برابر با ۰/۵ در نظر گرفته می‌شود
d	تفاضل نسبت واقعی صفت در جامعه که برابر با ۰/۵ در نظر گرفته می‌شود

لذا با قرار دادن اعداد فوق در این فرمول، تعداد نمونه مورد نیاز در این پژوهش به روش زیر

محاسبه گردید:

$$n = \frac{577 \times (1/96)^2 \times (0/5 \times 0/5)}{577 \times (0/5)^2 + (1/96)^2 (0/5 \times 0/5)} = 182$$

تعداد ۱۸۲ نفر معلم به عنوان نمونه پژوهش، انتخاب شدند. با توجه به اینکه تعداد معلمان مرد تقریباً ۱/۵ برابر معلمان زن می‌باشد، لذا در این پژوهش، تعداد معلمان مرد انتخاب شده نیز به همان نسبت در نظر گرفته شده است که تقریباً ۱۳۲ نفر معلم مرد و ۵۰ نفر معلم زن می‌باشد. در این پژوهش، به منظور جمع‌آوری و گردآوری اطلاعات از پرسشنامه محقق ساخته استفاده شد. این پرسشنامه، ۲ قسمت دارد. در بخش نخست این پرسشنامه، مشخصات دموگرافیک پاسخگویان مطرح شده است و بخش دوم پرسشنامه به سؤالات اصلی پژوهش که پیرامون موانع اقدام‌پژوهی از دیدگاه معلمان مرد و زن است، اختصاص دارد. سؤالات در قالب طیف پنج درجه‌ای لیکرت تنظیم شده است.

روایی^۱ پرسشنامه محقق ساخته: مفهوم اعتبار (روایی) به این سؤال پاسخ می‌دهد که ابزار اندازه‌گیری مورد نظر تا چه حد، ویژگی مورد نظر را می‌سنجد.

اعتبار^۲ پرسشنامه: اعتبار به معنای قابلیت اعتماد، ثبات، همسانی، قابلیت پیش‌بینی، دقت یا صحت است. ابزارهای پژوهش به عنوان وسیله‌ای برای جمع‌آوری اطلاعات باید معتبر باشند تا پژوهشگر بتواند به داده‌های به‌دست آمده اعتماد کند (قاسمی‌پویا، ۱۳۸۹).

در این پژوهش به منظور سنجش اعتبار پرسشنامه‌های یاد شده از روش بازآزمایی استفاده گردید. اعتبار بازآزمایی با اجرای آزمون در مورد افراد گروه نمونه در یک زمان و اجرای مجدد آن در مورد همان گروه در زمانی دیگر تعیین می‌شود؛ لذا در این پژوهش نیز ابتدا پرسش‌نامه به ۳۰ نفر از معلمان مرد و زن شهرستان مرودشت ارائه گردید تا نسبت به تکمیل آن اقدام نمایند. پس از ۱۰ روز، مجدداً پرسش‌نامه به افراد یاد شده ارائه شد تا تکمیل نمایند. ضریب آلفای کرونباخ به دست آمده برابر با ۰/۸۵ نشان از پایایی مناسب پرسشنامه داشت.

جدول (۱) شماره سؤالات مربوط به فرضیه‌های پژوهش

ردیف	فرضیه	شماره سؤالات
۱	بین موانع سازمانی و اقدام‌پژوهی معلمان، رابطه معنادار وجود دارد.	۲۴-۱۲-۸-۷-۴-۱
۲	بین موانع شخصی و ویژگی‌های فردی معلمان و اقدام‌پژوهی آن‌ها رابطه معنادار وجود دارد.	۲۹-۲۸-۲۳-۲۰-۱۹-۹
۳	بین موانع اجرایی و اقدام‌پژوهی معلمان، رابطه معنادار وجود دارد.	۲۶-۲۵-۲۱-۲۲-۱۱-۱۰
۴	بین موانع قانونی و اقدام‌پژوهی معلمان، رابطه معنادار وجود دارد.	۳۰-۲۷-۶-۵-۳-۲
۵	بین موانع روش شناختی و اقدام‌پژوهی معلمان، رابطه معنادار وجود دارد.	۱۸-۱۷-۱۶-۱۵-۱۴-۱۳

1. validity
2. reliability

شیوه تجزیه و تحلیل داده‌ها: در پژوهش اخیر به منظور تجزیه و تحلیل داده‌ها از روش آمار توصیفی (توزیع فراوانی‌ها، درصد و میانگین) و از روش آمار استنباطی، شامل آزمون کای اسکویر^۱، ضریب همبستگی اسپیرمن^۲ و ANOVA جهت سنجش معناداری روابط بین متغیرها؛ از آزمون T مستقل برای سنجش میانگین دو گروه معلمان مرد و زن در زمینه موانع اقدام پژوهی؛ از آزمون دنباله‌داری (LSD) برای سنجش تفاوت بین میانگین گروه‌ها؛ و از آزمون رتبه‌بندی فریدمن برای تعیین اولویت‌های موانع اقدام پژوهی استفاده شد. داده‌ها پس از ورود به رایانه از طریق نرم‌افزار آماری SPSS نسخه ۱۴ مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت.

یافته‌ها

استفاده از روش‌های آماری در تجزیه و تحلیل کمی به دو شکل توصیفی و استنباطی انجام می‌گیرد و یکی از مهم‌ترین بخش‌های هر تحقیق علمی به حساب می‌آید (سیف نراقی، ۱۳۷۵). استفاده از روش‌های آماری به روش و هدف هر تحقیق بستگی دارد. به بیان دیگر، استفاده از روش‌های متفاوت آماری، متأثر از نوع، مقیاس، ماهیت، روش اجرا، روش گردآوری اطلاعات و هدف آن تحقیق است.

در این قسمت ابتدا از طریق آمار توصیفی به مطالعه و توصیف برخی ویژگی‌های پاسخگویان نظیر جنس، سن، تحصیلات، سابقه کار معلمی، میزان آشنایی با مقوله توسعه حرفه‌ای معلمان، میزان آشنایی با فناوری اطلاعات و سابقه شرکت در دوره‌های ضمن خدمت پرداخته شد و در بخش دوم نیز با استفاده از آزمون‌های آماری به تحلیل و آزمون فرضیه‌های تحقیق پرداخته شد. الف) آمار توصیفی ویژگی‌های پاسخگویان:

جدول (۲) توزیع فراوانی پاسخگویان بر حسب جنس

شاخص آماری	فراوانی	درصد
مرد	۱۳۲	۷۲/۵
زن	۵۰	۲۷/۵
جمع	۱۸۲	۱۰۰

داده‌های جدول بالا نشان می‌دهد که بیش‌ترین فراوانی مربوط به معلمان مرد در مقطع ابتدایی (۷۲/۵ درصد) و کمترین فراوانی مربوط به معلمان زن (۲۷/۵ درصد) هست. ب) آزمون فرضیه‌های تحقیق: فرضیه اول: بین موانع سازمانی و اقدام پژوهی معلمان، رابطه معنادار وجود دارد.

1. Chi-square
2. Spearman

جدول (۳) بررسی تأثیر موانع سازمانی بر اقدام پژوهی معلمان

کل	اقدام پژوهی		موانع سازمانی
	نامناسب	تا حدودی مناسب	
۲۹	۷	۱۸	خیلی کم و کم
۱۵/۹	۱۳	۱۷/۷	درصد
۷۸	۳۵	۳۵	متوسط
۴۲/۹	۶۴/۸	۳۴/۳	درصد
۷۵	۱۲	۴۹	خیلی زیاد و زیاد
۴۱/۲	۲۲/۲	۴۶/۷	درصد
۱۸۲	۵۴	۱۰۲	کل
۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	درصد

Cramer's
V = ۰/۴۷

$X^2 = ۱۴/۲۴۴$ $df=۱۸۱$ $Sig=۰/۰۰۱$

داده‌های جدول بالا نشان می‌دهد که میزان X^2 محاسبه شده برابر با (۱۴/۲۴۴) و درجه آزادی برابر با $df=۱۸۱$ هست. همچنین سطح معناداری برابر با $Sig=۰/۰۰۱$ هست. لذا در سطح اطمینان ۹۵ درصد، فرضیه تحقیق، تأیید می‌شود؛ به عبارت دیگر می‌توان گفت بین موانع سازمانی و اقدام پژوهی معلمان، رابطه معنادار وجود دارد. شدت رابطه به دست آمده به وسیله آزمون کرامر^۱ برای این دو متغیر اسمی به مقدار ۰/۴۷ می‌باشد که نشان می‌دهد شدت رابطه، قوی است و این بدان معناست که موانع سازمانی به عنوان موانعی مهم برای عدم اجرای اقدام پژوهی مطرح می‌باشند. فرضیه دوم: بین موانع شخصی و ویژگی‌های فردی معلمان و اقدام پژوهی آن‌ها رابطه معنادار وجود دارد.

جدول (۴) بررسی تأثیر موانع شخصی و ویژگی‌های فردی معلمان و اقدام پژوهی

کل	اقدام پژوهی		موانع شخصی
	نامناسب	تا حدودی مناسب	
۵۲	۱۰	۳۶	خیلی کم و کم
۲۸/۶	۱۸/۵	۳۵/۳	درصد
۶۳	۲۷	۲۶	متوسط
۳۴/۶	۵۰	۲۵/۵	درصد
۶۷	۱۷	۴۰	خیلی زیاد و زیاد
۳۶/۸	۳۱/۵	۳۹/۲	درصد
۱۸۲	۵۴	۱۰۲	کل
۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	درصد

1. Cramer

ادامه جدول (۴) بررسی تأثیر موانع شخصی و ویژگی‌های فردی معلمان و اقدام‌پژوهی

$X^2 = ۱۲/۳۳۱$	$df=۱۸۱$	$Sig=۰/۰۰۴$	Cramer's $V = ۰/۳۹$
----------------	----------	-------------	------------------------

داده‌های جدول بالا نشان می‌دهد که میزان X^2 محاسبه شده برابر با (۱۲/۳۳۱)، درجه آزادی برابر با $df=۱۸۱$ و سطح معناداری برابر با $Sig=۰/۰۰۴$ هست؛ لذا، در سطح اطمینان ۹۵ درصد، فرضیه تحقیق تأیید می‌شود؛ به عبارت دیگر بین موانع شخصی و ویژگی‌های فردی معلمان و اقدام‌پژوهی آن‌ها رابطه معنادار وجود دارد. شدت رابطه به دست آمده به وسیله آزمون کرامر برای این دو متغیر اسمی به مقدار ۰/۳۹ هست که نشان می‌دهد رابطه، نسبتاً قوی است و این بدان معناست که معلمان معتقدند موانع شخصی به عنوان مانعی مهم برای عدم اجرای تحقیقات اقدام‌پژوهی به شمار می‌رود.

فرضیه سوم: بین موانع اجرایی و اقدام‌پژوهی معلمان رابطه معنادار وجود دارد.

جدول (۵) بررسی تأثیر موانع اجرایی و اقدام‌پژوهی معلمان

کل	اقدام‌پژوهی		موانع اجرایی	
	نامناسب	تا حدودی مناسب	مناسب	فراوانی
۳۷	۱۳	۱۷	۷	فراوانی
۲۳/۳	۲۴/۱	۱۶/۷	۲۶/۹	درصد
۷۲	۲۵	۳۸	۹	فراوانی
۳۹/۶	۴۶/۳	۳۷/۲	۳۴/۶	درصد
۷۳	۱۶	۴۷	۱۰	فراوانی
۴۰/۱	۲۹/۶	۴۶/۱	۳۸/۵	درصد
۱۸۲	۵۴	۱۰۲	۲۶	فراوانی
۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	درصد
				کل

$X^2 = ۱۱/۵۳۱$	$df=۱۸۱$	$Sig=۰/۰۰۰$	Cramer's $V = ۰/۴۱$
----------------	----------	-------------	------------------------

داده‌های جدول بالا نشان می‌دهد که میزان X^2 محاسبه شده برابر با (۱۴/۵۳۱) و درجه آزادی برابر با $df=۱۸۱$ و سطح معناداری برابر با $Sig=۰/۰۰۰$ می‌باشد؛ لذا در سطح اطمینان ۹۵ درصد، فرضیه تحقیق تأیید می‌شود؛ به عبارت دیگر بین موانع اجرایی و اقدام‌پژوهی معلمان، رابطه معنادار وجود دارد. شدت رابطه به دست آمده به وسیله آزمون کرامر برای این دو متغیر اسمی به مقدار ۰/۴۱ هست که نشان می‌دهد شدت رابطه نسبتاً قوی است و این بدان معناست که معلمان اعتقاد دارند موانع اجرایی به عنوان مانعی مهم در اجرای تحقیقات اقدام‌پژوهی آن‌ها به شمار می‌رود.

فرضیه چهارم: بین موانع قانونی و اقدام پژوهی معلمان رابطه معنادار وجود دارد.

جدول (۶) بررسی تأثیر موانع قانونی و اقدام پژوهی معلمان

کل	اقدام پژوهی		موانع قانونی
	نامناسب	تا حدودی مناسب	
۴۴	۱۶	۱۶	خیلی کم و کم
۲۴/۲	۲۹/۶	۱۵/۷	درصد
۸۲	۲۹	۴۵	متوسط
۴۵	۵۳/۷	۴۴/۱	درصد
۵۶	۹	۴۱	خیلی زیاد و زیاد
۳۰/۸	۱۶/۷	۴۰/۲	درصد
۱۸۲	۵۴	۱۰۲	کل
۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	درصد

$$X^2 = ۱۴/۸۵۵ \quad df = ۱۸۱ \quad Sig = ۰/۰۰۰ \quad \text{Cramer's } V = ۰/۴۲$$

داده‌های جدول بالا نشان می‌دهد که میزان X^2 محاسبه شده برابر با (۱۴/۸۵۵) و درجه آزادی برابر با $df = ۱۸۱$ و سطح معناداری برابر با $Sig = ۰/۰۰۰$ هست؛ لذا در سطح اطمینان ۹۵ درصد، فرضیه تحقیق تأیید می‌شود؛ به عبارت دیگر بین موانع قانونی و اقدام پژوهی معلمان، رابطه معنادار وجود دارد. شدت رابطه به دست آمده به وسیله آزمون کرامر برای این دو متغیر اسمی به مقدار ۰/۴۲ هست که نشان می‌دهد رابطه نسبتاً قوی است و این بدان معناست که از نظر معلمان شرکت کننده در تحقیق، رفع موانع قانونی می‌تواند منجر به اجرای اقدام پژوهی توسط معلمان گردد.

فرضیه پنجم: بین موانع روش‌شناختی و اقدام پژوهی معلمان، رابطه معنادار وجود دارد.

جدول (۷) بررسی تأثیر موانع روش‌شناختی بر اقدام پژوهی معلمان

کل	اقدام پژوهی		موانع روش‌شناسی
	نامناسب	تا حدودی مناسب	
۴۴	۱۶	۱۹	خیلی کم و کم
۲۴/۲	۲۹/۶	۱۸/۶	درصد
۵۳	۲۴	۲۰	متوسط
۲۹/۱	۴۴/۴	۱۹/۶	درصد
۸۵	۱۴	۶۳	خیلی زیاد و زیاد
۴۶/۷	۲۶	۶۱/۸	درصد
۱۸۲	۵۴	۱۰۲	کل
۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	درصد

ادامه جدول (۷) بررسی تأثیر موانع روش‌شناختی بر اقدام پژوهی معلمان

$X^2 = ۱۳/۶۷۱$	$df=۱۸۱$	$Sig=۰/۰۰۲$	Cramer's $V = ۰/۶۳$
----------------	----------	-------------	------------------------

داده‌های جدول بالا نشان می‌دهد که میزان X^2 محاسبه شده برابر با (۱۳/۶۷۱)، درجه آزادی برابر با $df=۱۸۱$ و سطح معناداری برابر با $Sig=۰/۰۰۲$ هست؛ لذا در سطح اطمینان ۹۵ درصد فرضیه تحقیق، تأیید می‌شود. شدت رابطه به دست آمده به وسیله آزمون کرامر برای این دو متغیر اسمی به مقدار ۰/۶۳ هست که نشان می‌دهد شدت رابطه بسیار قوی است و این بدان معناست که بین موانع روش‌شناختی و اقدام پژوهی معلمان، رابطه معنادار وجود دارد.

بحث و نتیجه‌گیری

فرضیه اول این پژوهش در مورد این که بین موانع سازمانی و اقدام پژوهی معلمان، رابطه معنادار وجود دارد، مورد آزمون قرار گرفت و تأیید گردید. این یافته با نتایج تحقیق جانسون^۱ و مک میلان^۲ (۲۰۰۰) همخوانی و همسویی دارد. مک میلان اعتقاد دارد که تسهیلات سازمانی می‌تواند زمینه پژوهش‌های کاربردی را برای محققان فراهم آورد. در این میان، پژوهشگرانی که از سازمان‌های پژوهشی، اقدام به اخذ و انجام پروژه‌های تحقیقاتی می‌گردند می‌توانند از حمایت‌های آن‌ها برخوردار شوند. وجود مشکلات سازمانی همچون عدم همکاری با معلمان برای انجام طرح‌های اقدام پژوهی می‌تواند موجب دلسردی و بی‌انگیزگی آن‌ها شود و علاقه آن‌ها را کاهش دهد.

فرضیه دوم این پژوهش در مورد این که بین موانع شخصی و ویژگی‌های فردی معلمان و اقدام پژوهی آن‌ها رابطه معنادار وجود دارد، مورد آزمون قرار گرفته و تأیید گردید. این یافته با نتایج تحقیق نادری (۱۳۸۷) همخوانی و همسویی دارد.

فرضیه سوم این پژوهش در مورد این که بین موانع اجرایی و اقدام پژوهی معلمان رابطه معنادار وجود دارد، مورد آزمون قرار گرفت و تأیید گردید. این یافته با نتایج تحقیق شعبانی (۱۳۸۶) و گویا (۱۳۸۷) همخوانی و همسویی دارد. شعبانی و گویا در پژوهش خود به این نتیجه رسیده‌اند که محققان در اجرای طرح‌های خود می‌بایستی از آزادی لازم عمل برخوردار باشند و بتوانند جسورانه و صادقانه نتایج تحقیق خود را افشا نمایند. بدون تردید، هرگونه اعمال فشار و در تنگنا قرار دادن محققان می‌تواند موجب انتشار نتایج غیرواقع‌بینانه در آن‌ها گردد.

فرضیه چهارم این پژوهش در مورد این که بین موانع قانونی و اقدام پژوهی معلمان، رابطه معنادار وجود دارد، مورد آزمون قرار گرفته و تأیید گردید. این یافته با نتایج تحقیق رؤوف و

1. Johnson
2. Macmillan

محسن پور (۱۳۷۷)، همخوانی و همسویی دارد. رؤف و محسن پور اعتقاد دارند که قوانین تسهیل شده می‌تواند اقدام پژوهی را در میان معلمان بهبود بخشیده و موجب افزایش انگیزش آن‌ها گردند. فرضیه پنجم این پژوهش در مورد این که بین موانع روش‌شناسی و اقدام پژوهی معلمان رابطه معنادار وجود دارد، مورد آزمون قرار گرفته و تأیید گردید. این یافته با نتایج تحقیق و کلارک^۱ و بوستون^۲ (۲۰۰۳) همخوانی و همسویی دارد. بوستون و کلارک معتقدند که اغلب معلمان از فنون و مهارت‌های مربوط به انجام تحقیقات اقدام پژوهی، کمتر اطلاع دارند و به نوعی تحقیقات اقدام پژوهی برای معلمان، کمتر شناخته شده است. معلمان عمدتاً به روش‌های انجام تحقیقات به شیوه سنتی عادت کرده‌اند و پژوهش‌هایی از نوع اقدام پژوهی، فواید و کاربردهای آن برای آن‌ها، کمتر آشکار شده است.

پیشنهادات کاربردی پژوهش عبارتند از:

۱. با توجه به این که نتایج این پژوهش نشان داد بین موانع سازمانی و اقدام پژوهی معلمان، رابطه معنادار وجود دارد، پیشنهاد می‌شود که اداره کل آموزش و پرورش شهرستان مرودشت به رفع موانع سازمانی اقدام نماید.
۲. با توجه به این که نتایج این پژوهش نشان داد بین موانع شخصی و ویژگی‌های فردی معلمان و اقدام پژوهی آن‌ها رابطه معنادار وجود دارد، پیشنهاد می‌شود انگیزش لازم در معلمان از طریق در نظر گرفتن جوایز مادی و معنوی برای جلب معلمان به انجام اقدام پژوهی، ایجاد گردد.
۳. پیشنهاد می‌گردد تا همه ساله جشنواره انتخاب بهترین پژوهش‌های مبتنی بر اقدام پژوهی توسط معلمان در این شهرستان به عمل آید تا معلمان، انگیزه لازم را برای اقدام پژوهی کسب کنند.
۴. با توجه به این که نتایج این پژوهش نشان داد بین موانع اجرایی و اقدام پژوهی معلمان، رابطه معنادار وجود دارد، لذا پیشنهاد می‌شود تا مدیران، ضمن شناسایی موانع اجرایی انجام تحقیقات مبتنی بر اقدام پژوهی، اقدام لازم را برای برطرف سازی این موانع و تسهیل انجام پژوهش فراهم آورند.
۵. با توجه به این که نتایج این پژوهش نشان داد، بین موانع قانونی و اقدام پژوهی معلمان، رابطه معنادار وجود دارد، پیشنهاد می‌گردد تا مهم‌ترین موانع قانونی اقدام پژوهی در مدارس، مشخص و شناسایی شود تا بتوان برای رفع آن‌ها تدابیر مؤثر و کارآمدی اندیشید.
۶. پیشنهاد می‌شود به منظور افزایش تحقیقات مبتنی بر اقدام پژوهی توسط معلمان، دوره‌های آموزش روش تحقیق با تأکید بر روش اقدام پژوهی و روش‌های تحقیق کیفی برگزار شده و به آن‌ها آموزش‌های لازم داده شود.

1. Clarke
2. Boston

۷. پیشنهاد می‌شود در ادارات آموزش و پرورش، کارشناسان پژوهش، مستقر یابند تا معلمان بتوانند سؤالات و ابهامات احتمالی را پیرامون روش‌های تحقیق اقدام‌پژوهی خود مطرح نمایند و آن‌ها را برطرف سازند.
۸. پیشنهاد می‌شود از طریق نظام پیشنهادات به بررسی مهم‌ترین چالش‌ها و نیازهای مدارس پرداخته تا از طریق اقدام‌پژوهی، امکان انجام تحقیقات کاربردی فراهم آید.

منابع

- امام‌جمعه، محمدرضا؛ و سعیدی‌رضوانی، محمود (۱۳۸۱). «پژوهش حین عمل رویکردی نو در آموزش ضمن خدمت معلمان». *فصلنامه تعلیم و تربیت*، شماره ۷۲ و ۷۳، ۱۳۲-۱۰۱.
- بازرگان، عباس (۱۳۸۲). «اقدام پژوهی و کاربرد آن در تعلیم و تربیت». *فصلنامه تعلیم و تربیت*، شماره ۳۵ و ۳۶، ۴۱-۵۲.
- دلاور، علی (۱۳۷۵). *روش تحقیق در روانشناسی و علوم تربیتی*. تهران: نشر ویرایش رؤف، علی و محسن‌پور، بهرام (۱۳۷۷). پژوهش در آموزش «مجموعه مقاله‌ها». *واحد انتشارات پژوهشکده تعلیم و تربیت وزارت آموزش و پرورش، تهران*.
- سیف نراقی، مریم و نادری، عزت‌اله (۱۳۷۵). *روش‌های تحقیق و چگونگی ارزشیابی آن در علوم انسانی با تأکید بر علوم تربیتی*. تهران: دفتر تحقیقات و انتشارات بدر شعبانی، حسن (۱۳۷۶). *مهارت‌های آموزشی و پرورشی (روش‌ها و فنون تدریس)*. تهران: انتشارات سمت
- علوی، مریم (۱۳۸۸). *آنچه درباره اقدام‌پژوهی باید بدانیم*. جزوه آموزشی منتشر نشده، اداره آموزش و پرورش شهرستان کرج.
- قاسمی‌پویا، اقبال (۱۳۸۹). «آشنایی با مفهوم هدف‌ها و روش تحقیق برنامه معلم پژوهنده». *پژوهشنامه آموزش و پرورش*. پژوهشکده تعلیم و تربیت، تک نگاشت شماره ۴.
- گویا، زهرا و ابارشی، مریم (۱۳۸۷). «روایت معلمان». *مجله رشد آموزش ریاضی*، شماره ۵۴
- موسوی‌زاده، سید مهدی (۱۳۸۸). *فرآیند تدریس «تجزیه و تحلیل روان شناختی و عملی فرآیند تدریس»*. تهران: انتشارات تربیت
- میرشفیعی لنگری، سید تیمور (۱۳۸۵). «اقدام‌پژوهی در آموزش و پرورش و موانع و مشکلات اجرایی آن». قابل دسترس در: <http://stml.blogfa.com/post-8.aspx>

- Boston, A (1999). *Collaborative action research for English language teachers*. Cambridge University Press.
- Candeif-Smith, M. & Lytle, S (1993). *Inside outside: Teacher research and knowledge*. New York: Teachers College Press.

- Clarke, D. & Hollingsworth, H (2002). "Elaborating a model of teacher professional growth". *Teaching and Teacher Education*, 18 (8), 947-967.
- Dansi, C (2006). *Improving schools through action research: A comprehensive guide for educators*. Pearson.
- Johnson, A. P (2005). *A short guide to action research* (2nd ed). Boston: Allyn and Bacon.
- Maurice Harold Macmillan, D (2000). *Techniques and principles in language teaching*. Oxford, UK: Oxford University Press.